

ORIJİNAL ARAŞTIRMA ORIGINAL RESEARCH

ELEKTİF CERRAHİ HASTALARININ SAĞLIK İLE İLGİLİ İNTERNET KULLANMA VE E-SAĞLIK OKURYAZARLIK DURUMLARI

Health-Related Internet Use and E-Health Literacy Status of Elective Surgery Patients

¹ Pakize ÖZYÜREK^a ² Nuri SEFEROĞLU^b ³ Mustafa HIZ^c

^aAfyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Afyonkarahisar, Türkiye

^bAfyonkarahisar Devlet Hastanesi, Afyonkarahisar, Türkiye

^cBurdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Burdur Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Burdur, Türkiye

ÖZET

Amaç: Bu araştırma, cerrahi hastaların sağlık ile ilgili internet kullanma ve e-sağlık okuryazarlık durumlarını incelemek amacıyla planlandı.

Gereç ve Yöntemler: Tanımlayıcı ve kesitsel tipteki bu araştırma 307 cerrahi hastasının katılımı ile 3 Mart- 30 Mayıs 2016 tarihleri arasında yapıldı. Veriler betimsel istatistikler ve Ki-kare testi ile analiz edildi.

Bulgular: Hastaların %81,8'inin sağlık ilgili konularda interneti kullandığı ve en fazla %40,4 oranla hastalık tanısı ve semptom taraması yaptıkları belirlendi. Sağlık ile ilgili internet kullanımında kendini yeterli bulan hastaların oranı %49,2 olup, tıbbi terimleri anlayanların oranı %18,5 olduğu saptandı. Sağlık ile ilgili internet kullanma ve sağlık okuryazarlık durumları ile yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ($p<0,05$), cinsiyet açısından ise anlamlı bir fark olmadığı bulundu ($p>0,05$). Cerrahi hastaların sağlık okuryazarlık seviyelerinin yeterli düzeyde olmadığı belirlendi.

Sonuç: Cerrahi hastalarının sağlıklarına ilişkin ihtiyaç duydukları doğru tıbbi bilgileri alma, anlama ve uygulama becerilerini geliştirmek için sağlık okuryazarlık düzeylerini artırmaya yönelik eğitimlerin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: cerrahi hastası, sağlık bilgisi, sağlık okuryazarlığı, internet kullanımı

ABSTRACT

Objective: The aim of this study was to evaluate the health-related internet usage and e-health literacy status of surgical patients.

Material and Methods: This descriptive and cross-sectional study included 307 surgical patients between March 3 and May 30, 2016. Data were evaluated with descriptive statistics and the Chi-square test.

Results: A total of 81.8% of the patients were found to use the internet on health-related issues and the usage related to disease diagnosis and symptom screening was the maximum with a rate of 40.4%. While 49.2% of the patients consider themselves sufficient enough in health-related internet use, 18.5% of them stated understanding the medical terms. There were significant differences in age groups among health-related internet use and health literacy scores ($p<0.05$) but there were no significant differences in gender groups ($p>0.05$). The health literacy levels of patients were found to be insufficient.

Conclusion: Educational programs to increase the health literacy levels of surgical patients in order to improve their ability to receive, understand and apply the correct medical information they need about their health would be beneficial.

Keywords: Surgical patient, Health information, Health literacy, Internet use.

Correspondence: ¹Pakize ÖZYÜREK

¹ Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Afyonkarahisar, Türkiye

E-mail: pakize.ozyurek@afsu.edu.tr

Received: 26 Aralık 2022

Accepted: 28 Aralık 2022

Available online: 30 Aralık 2022

GİRİŞ

Cerrahi girişimler, sağlık bakımının önemli bir bölümünü oluşturan bir tedavi yöntemidir. Ülkemizin sağlık istatistikleri yılına göre 2020 yılında A+B+C (özellikli+özel+büyük ameliyatlar) grubunda yapılan ameliyat sayısı 3.722.218'dir (1). Günümüzde insanlar teknolojik gelişmelerin sağladıkları imkânlarla, sağlık bilgileri almak, hastaneleri tanımak, cerrahlar, ameliyatlar ve anestezi ile ilgili sağlık bilgisi edinmek için internete başvurumaktadırlar. Bu sağlık bilgisi içeren sitelerden kişiler kendi görüş ve deneyimlerini paylaşabilmektedir. Dolayısıyla internet sitelerine giren hastalar başkalarının bireysel gözlemleri ve deneyimleriyle ilgili de bilgi alabilmektedirler (2). Sağlık ile ilgili internet bilgilerinden, hastalar ve aileler hatta sağlık çalışanları da yararlanmaktadır (3). Hastalar, internet aracılığı ile sağlık ile ilgili bilgilere kolay erişim sağladıklarından, hastalıkları hakkında daha fazla bilgi edinmelerinde ve sağlık ile ilgili kararlar almalarında internet bilgileri etkili olmaktadır (4). Cerrahi hastaları ameliyat öncesi ve sonrasında aç kalma süresi, yeme-içme zamanı, ilaç kullanımı ve egzersiz dahil olmak üzere birçok konuda yazılı ve sözlü olarak bilgilendirilmektedir. İnternette sağlık sitelerinde mevcut olan bu bilgilere ameliyat öncesi ve sonrası dönemde her an ulaşabilmeleri, hastaların hastalıkları ile ilgili verilen tüm bu bilgileri hatırlamalarına ve e-sağlık okuryazarlıklarının artmasına da yardımcı olabilmektedir (5).

Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK)'in 2021 araştırmasına göre 16-74 yaş grubundaki tüm bireylerin %80,5'inin düzenli internet kullandığı (4), bireylerin çoğunlukla (%65,4) sağlık ile ilgili bilgileri çevrimiçi olarak aramak için de kullandığı bildirilmektedir (6). İnternet sağlık bilgileri için önemli bir kaynak haline gelmiştir. İnternet, sağlık bilgilerine kolay erişim sağlamakla birlikte, kullanıcılar yeterli tıbbi terimler bilgisine yani sağlık okuryazarlığa sahip değil ise internet bilgilerinin yanlış yorumlayabilirler(7). Sağlık okuryazarlığı, sağlık bilgisine erişme, anlama ve bilgiyi kullanma yeteneği olarak tanımlanır. Tanımdan hareketle sağlık okuryazarlığı, işlevsel, iletişimsel ve

eleştirel beceriler olmak üzere üç sınıfa ayrılır. Günlük durumlarda temel sağlık eğitim materyallerini okumak ve yazmak için işlevsel beceriler; farklı durumlarda (yeni) bilgilere ulaşmak ve uygulamak için daha gelişmiş beceriler olan iletişim becerileri ve bilgileri kritik olarak analiz etmek (doğru yorumlanması ve değerlendirilmesi) ve yansıtmak için ise kritik beceriler gereklidir (8). Sağlık ile ilgili konularda internet kullanımının tıbbi bilgiyi anlama, karar verebilme, sağlık problemlerinin özyeterlilik ile yönetebilme becerisi geliştirme gibi olumlu sonuçlarının ortaya çıkması bireyin sağlık okuryazarlık düzeyi ile ilişkilidir (9). Literatürde, bireylerin sosyo-demografik özellikleri ile sağlık okuryazarlık düzeyleri arasında ilişkili olduğu belirtilmektedir (10). Yapılan araştırma bulgularına göre yaş ilerledikçe sağlık okuryazarlığa sahip olma olasılığı da düşmektedir (11,12). Bireylerin düşük e-sağlık okuryazarlığı, internet kullanımlarını kısıtlayan ve sağlık bilgilerine yeterli erişimi engelleyen önemli bir unsurdur (10). Sağlıklı veya hasta bireylerin iyi bir sağlık okuryazarlığa sahip olmaları, sağlık ile ilgili doğru kararları alabilmeleri, internetten güvenilir bilgi kaynaklarını tespit edebilmeleri ve kullanabilmeleri açısından önemlidir (13). Sağlık okuryazarlığı konusunda 2013 yılından itibaren cerrahide mevcut bilim durumu yeniden ele alınmadığı görülmektedir. Cerrahi hastalarının sağlık okuryazarlığı durumlarını belirleyen sınırlı sayıda araştırma yazısı olduğu bilinmektedir (14,15,16).

Amaç: Bu doğrultuda planlanan bu araştırma, kurumumuzda elektif cerrahi geçiren hastaların sağlık ile ilgili internet kullanma ve e-sağlık okuryazarlık düzeylerini belirlemektir. Araştırma ile cerrahi hastaların e-sağlık okuryazarlığı alanındaki gelişim sürecini iyileştirilmesinde yol gösterici olacak bilimsel verilerin elde edilmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın soruları;

- Cerrahi hastaların internet kullanma ve e-sağlık okuryazarlık durumu nedir?
- Cerrahi hastaların internet kullanma ve e-sağlık okuryazarlık durumları üzerinde

etkili olan sosyo demografik değişkenler nelerdir? sorularına yanıt arandı.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü: Bu araştırma tanımlayıcı ve kesitsel türdedir.

Araştırmanın yeri ve süresi: Ege Bölgesi'ndeki bir üniversite hastanesinin cerrahi kliniklerinde, 3 Mart – 30 Mayıs 2016 tarihleri arasında yürütüldü.

Araştırmanın evren ve örnekleme: Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, literatür taraması ile oluşturulan anket formu, araştırmayı kabul eden gönüllü 307 cerrahi hastasının katılımıyla gerçekleştirildi. Araştırmaya sekiz hasta araştırma kriterlerini karşılamadığı, 11 hasta araştırmaya katılmak istemediği ve iki hasta veri toplama formunu eksik bıraktığı için araştırmadan çıkarıldı. Araştırmaya genel cerrahi, üroloji, ortopedi ve travmatoloji, kulak burun boğaz, plastik cerrahi, beyin ve sinir cerrahisi, göz ve kalp damar cerrahi kliniklerinde tedavi gören "18 yaş üzeri", internet kullanan, iletişim kurulabilen, okuma ve yazma bilen, gönüllü hastalar araştırma kapsamına alındı.

Dahil edilme ve edilmeme kriterleri: Araştırmaya, cerrahi operasyon geçiren, Türkçe konuşan, okuma yazma bilen, internet kullanan, iletişim sorunu olmayan ve araştırmaya gönüllü katılmayı kabul eden 18 ve üzeri yaş cerrahi hastaları dahil edildi. Araştırmaya internet kullanmayan, Türkçe bilmeyen, iletişim sorunu olan, dahili birimlerde yatan hastalar ve araştırmaya katılmaya gönüllü olmayan hastalar dahil edilmedi.

Verilerin Toplama Araçları: Araştırma verilerinin toplanmasında araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanan (4,17,18) ve hastaların bireysel özelliklerini ve sağlıkla ilgili internet kullanım davranışlarını ve e-sağlık okuryazarlıklarını değerlendiren ve iki bölümden oluşan anket formu kullanıldı.

Anket formunun birinci bölümü, hastaların bireysel özellikleri ile ilgili cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, yaşadığı yer ve araştırma durumunu değerlendiren beş sorudan oluşmaktadır. Anket formunun ikinci bölümü ise hastaların internet kullanma, interneti faydalı bulma durumu, internet

bilgilerini güvenilir bulma gibi internette sağlıkla ilgili hangi konuları arama, hangi tarama yöntemleri kullanma ve ameliyat videosu izleme gibi sağlıkla ilgili interneti kullanma durumlarını içeren sekiz soru ve internette bulduğunuz sağlıkla ilgili bilgileri anlayabiliyor musunuz?, internette sağlıkla ilgili konu arama yapmada kendinizi yeterli buluyor musunuz?, edindiğiniz bilgileri hekiminizle paylaşıyor musunuz?, internetten edindiğiniz sağlıkla ilgili bilgileri güvenilir buluyor musunuz? gibi e-sağlık okuryazarlık durumlarını içeren ise 14 soru bulunmaktadır. Anket formunun ikinci bölümü toplamda 22 sorudan oluşmaktadır.

Veri toplama yöntemi: Anket formu hastaların tedavi saati dışında ağrısının olmadığı veya uyumadığı zaman diliminde yüz yüze görüşülerek yaklaşık 8-12 dakikada dolduruldu.

Araştırmanın etik yönü: Araştırmanın yapılabilmesi için Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 26.02.2016 tarihli ve 2016/08 sayılı etik kurul izni alındı. Bu araştırmanın yapıldığı hastane başhekimliğinden ve araştırmaya dahil edilen hastalardan yazılı izin alındı.

Verilerin analizi: Araştırmanın verilerin analizi SPSS versiyon 22.0 (Armonk, NY: IBM Corp) paket programı ile yapılmıştır. Araştırmadaki sürekli değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleriyle, kategorik değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler frekans ve yüzde ile gösterilmiştir. Normal dağılım gösteren değişkenlerin bağımsız ikili grup karşılaştırmalarında Ki-kare analizi kullanılmıştır. Hastaların yaş ortalaması 36.43 ± 11.46 olduğu için ki-kare testi uygulamasında yaş değişkeni 35 ve altı; 36 ve üzeri şeklinde kategorik hale getirilmiştir. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Cerrahi hastalarının yaş ortalaması $36,43 \pm 11,46$ 'dır. Hastaların %65,1'i (n=200) kadın, %45,6'sı (n=140) lise mezunu, %51,2'si (n=188) şehir merkezinde yaşamakta ve %45,6'sı (n=140) ev hanımıdır. Hastaların %40,4'ü (n=124) genel cerrahi, %20,5'i (n=63) ortopedi kliniğinde yattıkları belirlendi (Tablo 1).

TABLolar**Tablo 1.** Cerrahi Hastaların Sosyodemografik Özellikleri

Değişkenler		Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş (yıl) *($\bar{x} \pm SS$)	36,43 $\pm$ 11,46 Min:18 Mak: 65		
Yaş grupları (yaş)	≤ 35	160	52,2
	≥ 36	147	47,8
Cinsiyet	Kadın	200	65,1
	Erkek	107	34,9
Eğitim düzeyi	Okur yazar	44	14,3
	İlköğretim	62	20,2
	Lise	140	45,6
	Üniversite	52	16,9
Yaşadığı yer	Köy	26	8,5
	İlçe	93	30,3
	Şehir	188	51,2
Yaptığı iş	Ev hanımı	140	6,2
	Emekli	81	12,7
	İşçi	39	9,1
	Memur	28	26,4
	Üniversite öğrencisi	19	45,6
Hastanın tedavi gördüğü servis	Genel cerrahi servisi	124	40,4
	Ortopedi ve travmatoloji servisi	63	20,5
	Beyin ve sinir cerrahisi servisi	39	12,7
	Üroloji servisi	28	9,2
	Plastik cerrahi servisi	19	4,6
	Kulak-Burun-Boğaz servisi	14	6,1
	Göz servisi	12	2,6
Kalp damar cerrahisi servisi	8	3,9	
Toplam		307	100

* $\bar{x}$: Aritmetik ortalama; SS: Standart Sapma; Min:Minimum; Mak:Maksimum

Cerrahi hastaların sağlık ile ilgili interneti kullanma durumları incelendiğinde, hastaların %81,8 (n=251)'inin sağlık ile ilgili konularda araştırma yaptıkları, %41,7 (n=128)'nin ise bir sağlık sitesi takip ettikleri belirlendi. Hastaların %58,6 (n=180)'sının ayda en az bir kez sağlıkla ilgili internette tarama yaptıkları ve %30,6 (n=94)'sının ani bir semptomla

karşılaştıklarında ilk olarak internete başvurdukları saptandı. Hastaların bilgi arama yöntemi olarak %67,4 (n=207)'ünün arama motoru kullandığı ve %40,4 (n=124)'ünün hastalıklara ilişkin tanı ve semptomları araştırdığı bulundu. Hastaların yalnızca %14,3 (n=44)'ünün internet aracılığıyla aynı hastalığa sahip kişilerle iletişim kurdukları belirlendi (Tablo 2).

Tablo 2. Cerrahi Hastalarının Sağlık ile İlgili İnternet Kullanma Durumları

Sağlık ile ilgili internet kullanma Durumları ile ilgili ifadeler		Sayı (n)	Yüzde (%)
İnternette sağlık ile ilgili araştırma yapıyor musunuz?	Evet	251	81,8
	Hayır	56	18,2
Hangi cihazla internette araştırma yapıyorsunuz?	Bilgisayar	69	22,5
	Cep telefonu	238	77,5
İnternette takip ettiğiniz sağlık sitesi var mı?	Evet	128	41,7
	Hayır	179	58,3
Sağlık ile ilgili interneti kullanma sıklığınız nedir?	1 kez (aylık)	180	58,6
	2-3 kez (aylık)	26	8,5
	1-2 kez (haftalık)	48	15,6
	≥ 3 kez (haftalık)	53	17,3
Sizi endişelendiren ani bir semptom varlığında ilk nereye başvurursunuz?	İnternete	94	30,6
	Hastaneye muayene giderim	80	26,1
	Aileme danışırım	76	24,8
	Arkadaşlarıma danışırım	29	9,4
	Sağlık çalışanına danışırım	12	3,9
	Hekime danışırım	16	5,2
Sağlık ile ilgili internette bilgi kaynağınız hangisidir?	Arama motoru	207	67,4
	Forum siteleri	67	21,8
	Bilimsel makale	15	4,9
	Sosyal medya	18	5,9
Hangi amaçla sağlık ile ilgili internette arama yapıyorsunuz?	Tanı ve semptom	124	40,4
	Hekim bilgisi	82	26,7
	Alternatif tıp	51	16,6
	Hastalıktan korunma	35	11,4
	İlaç bilgisi	15	4,9
İnternet aracılığıyla aynı hastalığa sahip kişilerle iletişim kurdunuz mu?	Evet	44	14,3
	Hayır	263	85,7
Toplam		307	100

Hastaların e-sağlık okuryazarlık ifadelerine verdikleri cevaplar Tablo 3'te verildi. Cerrahi hastaların %49,2 (n=151)'si sağlık ile ilgili interneti kullanmada kendilerini yeterli görmektedir. Sağlık ile ilgili internet taramalarında yardım alan hastaların oranı

%87,3 (n=268) olup, sağlık ile ilgili karar verirken internet bilgilerine güvenenlerin oranı ise %67,4 (n=207) olarak saptandı. Hastaların yalnızca %18,2 (n=56)'si sağlık ile ilgili kelimeleri anladıklarını ifade etti (Tablo 3).

Tablo 3. Cerrahi Hastalarının e-Sağlık Okuryazarlığına İlişkin Durumları

e-Sağlık okuryazarlık durumlarına ilişkin ifadeler	Evet		Hayır	
	n	%	n	%
1) İnternet kullanma konusunda kendinizi yeterli buluyor musunuz?	151	49,2	156	50,8
2) İnternet kullanımı hakkında yardım alıyor musunuz?	268	87,3	39	12,7
3)İnternet kullanımını faydalı buluyor musunuz?	255	83,1	52	16,9
4)İnternette yeterince bilgi olduğunu düşünüyor musunuz?	176	57,3	131	42,7
5)İnternette araştırma yaparken sağlık bilgileri konusunda yeterli Türkçe kaynak bulabiliyor musunuz?	229	74,6	78	25,4
6)İnternette kullanılan sağlık kelimelerini anlıyor musunuz?	56	18,2	251	81,8
7)Karar verirken internet bilgilerine güveniyor musunuz?	207	67,4	100	32,6

Hastaların %55,4 (n=170)'ü ameliyatları ile ilgili video izlediklerini ve video izleyenlerin %27,4 (n=84)'ü ise video izlemenin ameliyat endişelerini azalttığını, %25,1'i ameliyat olmaktan korktuğunu belirtti. Cerrahi hastalarının %69,1 (n=212)'i ameliyatlarıyla ilgili internetten okudukları bilgilerin hekim veya hemşire tarafından da verildiğini, %71,7 (n=220)'si ameliyatı ile ilgili internetten okuduğu bilgilere güvendiğini, %45,6 (n=140)'sı

ameliyatı ile ilgili internetten okuduğu bilgilerin hekim veya hemşiresine sormak istediklerine kısmen yardımcı olduğunu ifade etti. Hastaların %58,3 (n=179)'ü internetten edindiği bilgileri hekim ile paylaşmadığını bildirdi. Hastaların hekime saygısızlık yapmamak (%39,1; n=70) ve hekimden olumsuz tepki almamak (%36,9; n=66) için edindiği bilgileri hekim ile paylaşmadığı belirlendi (Tablo 4).

Tablo 4. Cerrahi Hastalarının Ameliyatları İle İlgili E-Sağlık Okuryazarlık Durumları

Ameliyatları ile ilgili e-sağlık okuryazarlık durumlarına ilişkin ifadeler		Sayı (n)	Yüzde (%)
Video izlediniz mi?	Evet	170	55,4
	Hayır	137	44,6
Video izlemenin sizdeki etkisi ne oldu?*	Endişelerim azaldı	84	27,4
	Korktum	77	25,1
	Ameliyat kararı almamı sağladı	8	2,6
	Ameliyat olmaktan vazgeçmek istedim	1	0,3
Okuduğunuz bilgiler hekim veya hemşireniz tarafından size verildi mi?	Evet	212	69,1
	Hayır	95	30,9
Okuduğunuz bilgilere güvendiniz mi?	Evet	220	71,7
	Hayır	87	28,3
Okuduğunuz bilgiler size hekim veya hemşirenize sormak istediklerinize yardımcı oldu mu?	Evet	87	27,6
	Kısmen	140	45,6
	Hayır	82	26,7
Okuduğunuz bilgileri hekiminizle paylaştınız mı?	Evet	128	41,7
	Hayır	179	58,3
Bilgilerinizi hekiminizle paylaşmama nedeniniz?***	Hekime saygısızlık yapmamak	70	39,1
	Olumsuz tepki ile karşılaşmaktan korkma	66	36,9
	Utanmak	21	11,7
	Hekimin zamanını almamak	16	8,9
	İnternet bilgilerine güvenmemek	6	3,4

*Video izleyenlerin sayısından analiz edildi. **Hayır diyenlerin sayısından hesaplandı.

Cerrahi hastaların yaş ve cinsiyetlerine göre e-sağlık okuryazarlık durumları arasındaki

ilişki Tablo 5'te verilmiştir. 35 ve altı yaş grubunda olan cerrahi hastaların sağlık ile

ilgili interneti kullanabilme, kendi kendine yetebilme, interneti faydalı bulma, sağlık okuryazarlıklarına ilişkin sağlık ifadelerini anlama, kaynak bulabilme ve ameliyat videosu izleme gibi durumlarının daha iyi ve istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ($p<0,05$), ancak internet kullanımı hakkında yardım alma ve internet bilgilerinin sağlık kararı alma faktörleri ile yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmadı ($p>0,05$). İnterneti

kullanırken yardım alma ve internetten araştırma yaparken sağlık bilgileri konusunda yeterli Türkçe kaynağa ulaşabilme durumları ile kadın ve erkek hasta arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunurken ($p<0,05$), diğer sağlık ile ilgili internet kullanma ve e-sağlık okuryazarlık durumları ile ilgili kadın ve erkek hasta arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlendi ($p>0,05$).

Tablo 5. Cerrahi Hastaların Yaş ve Cinsiyet Özelliklerine Göre İnternet Kullanma ve E-Sağlık Okuryazarlık Durumları

	Cevap	Yaş		Cinsiyet	
		≤35 n (%)	≥36 n (%)	Kadın n (%)	Erkek n (%)
İnternet aracılığıyla sağlık ile ilgili araştırma yapma	Evet	142(88,8)	109(74,1)	167(83,5)	84(78,5)
	Hayır	18(5,9)	38(25,9)	33(16,5)	23(21,5)
		$x^2=10,951$ $p=0,00^*$		$x^2=1,166$ $p=0,280$	
İnternet aracılığıyla takip ettiğiniz sağlık sitesi var mı?	Evet	66(41,3)	62(42,2)	82(41,0)	46(43,0)
	Hayır	94(58,8)	85(57,8)	118(59,0)	61(57,0)
		$x^2=0,027$ $p=0,86$		$x^2=0,114$ $p=0,73$	
İnternet kullanımı hakkında kendinizi yeterli buluyor musunuz?	Evet	105(65,6)	46(31,3)	94(47)	57(53,3)
	Hayır	55(34,4)	101(68,7)	106(53)	50(46,7)
		$x^2=36,131$ $p=0,00^*$		$x^2=1,097$ $p=0,29$	
İnternet kullanımı hakkında yardım alıyor musunuz?	Evet	145(90,6)	123(83,7)	181(90,5)	87(81,3)
	Hayır	15(9,4)	24(16,3)	19(9,5)	20(18,7)
		$x^2=3,338$ $p=0,06$		$x^2=5,310$ $p=0,02^*$	
İnternet kullanımını faydalı buluyor musunuz?	Evet	145(90,6)	110(74,8)	166(83)	89(83,2)
	Hayır	15(9,4)	37(25,2)	34(17)	18(16,8)
		$x^2=13,585$ $p=0,00^*$		$x^2=0,01$ $p=0,96$	
İnternette yeterince bilgi olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet	113(70,6)	63(42,9)	122(61)	54(50,5)
	Hayır	47(29,4)	84(57,1)	78(39)	53(49,5)
		$x^2=24,148$ $p=0,00^*$		$x^2=3,161$ $p=0,07$	
İnternette araştırma yaparken sağlık bilgileri konusunda yeterli Türkçe kaynak bulabiliyor musunuz?	Evet	137(85,6)	92(62,6)	157(78,5)	72(67,3)
	Hayır	23(14,4)	55(37,4)	43(21,5)	35(32,7)
		$x^2=21,459$ $p=0,00^*$		$x^2=4,622$ $p=0,03^*$	
İnternette kullanılan sağlık kelimelerini anlıyor musunuz?	Evet	18(11,3)	38(25,9)	33(16,5)	23(21,5)
	Hayır	142(88,8)	109(74,1)	167(83,5)	84(78,5)
		$x^2=10,951$ $p=0,00^*$		$x^2=1,166$ $p=0,28$	
Karar verirken internet bilgilerine güveniyor musunuz?	Evet	114(71,3)	93(63,3)	133(65,5)	74(69,2)
	Hayır	46(28,7)	54(36,7)	67(33,5)	33(30,8)
		$x^2=2,224$ $p=0,13$		$x^2=0,224$ $p=0,63$	
Ameliyatınızla ilgili video izlediniz mi?	Evet	97(60,6)	73(49,7)	105(52,5)	65(60,7)
	Hayır	63(39,4)	74(50,3)	95(47,5)	42(39,3)
		$x^2=3,728$ $p=0,05^*$		$x^2=1,319$ $p=0,16$	

X^2 :Chi Square test; * $p<0,05$

TARTIŞMA

İnternet üzerinden bir bilgiye erişim için yer, zaman sınırı olmaksızın, 24 saat erişim imkânı, hastanın kendi hastalığı hakkında bilgiye ulaşması hatta aynı hastalığa sahip akran hastalarla iletişime geçebilmesi gibi üstünlüklere sahip olması nedeniyle internet

öncelikli bilgi kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır (7). Bu araştırma, cerrahi birimlerde yatan hastaların sağlık ile ilgili konulardan interneti kullanma durumlarının ve e-sağlık okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla gerçekleştirildi. Araştırma bulguları hastaların, çoğunlukla

sağlık ile ilgili bilgilere ulaşmak için interneti kullandıkları, ancak sağlık ile ilgili kelimeleri anlamadıklarını göstermiştir. Hastaların edindikleri sağlık terimlerini anlamakta zorlanmaları sağlık okuryazarlık düzeyinin düşük olması ile ilişkilendirildi.

Cerrahi hastalarının sağlık ile ilgili internet kullanma durumları

Araştırmaya katılan hastaların büyük çoğunluğunun (%81,8) internet kullandığı belirlendi. Benzer araştırmalarda da cerrahi hastaların internet kullanma oranının %54-89 arasında olduğu görüldü (19,20,21). Araştırma bulgularına göre sağlık alanında başvuru öncelikli bilgi kaynağı internet olup diğer araştırma bulguları ile benzer olduğu görüldü (7,19,22). Araştırmaya katılan hastalar sağlık ile ilgili araştırma kaynağı olarak da interneti kullandıkları saptandı. Görkemli (19) tarafından kadın hastalıkları ve doğum servisine gelen hastalarla yapılan bir araştırmada, sağlık alanında başvuru öncelikli bilgi kaynağı olarak internet kullanımını göstermiştir. Bu durum, hastaların kendilerini dijital çağa adapte ettikleri ve çevrimiçi sağlık bilgisi almaya daha yatkın "e-hastalar" haline geldikleri şeklinde ifade edilebilir (23) (21). İnternetin sağlık amaçlı kullanımı, bir kişinin temel sağlık bilgilerini ve hizmetlerini alma, yorumlama ve bu bilgileri sağlığı iyileştirmek için kullanma yeteneği olarak tanımlanan sağlık okuryazarlığını geliştirmeye yardımcı olabilir (9).

Araştırmaya katılan hastaların interneti genel olarak rahatsızlıklarıyla ilişkili tanı veya semptomları araştırmaya yönelik kullandıkları belirlendi. Yavuz ve ark. (20) tarafından yapılan araştırmada, cerrahi hastaların çoğunlukla tanı hakkında bilgi almak (%64,4) ve semptomları anlayabilmek (%50,0) için internette araştırma yaptıkları belirlenmiştir. Pazarcı ve ark.'nın (24) yaptıkları araştırmada 600 ortopedi hastasının yalnızca %17,8'si hastalıklarını internetten araştırdıkları saptanmıştır. İnternetin hızla gelişmesi hastaların tanı ve tedavisini değiştirmesinin yanı sıra hastaların algı, tutum ve davranışlarını da değiştirmektedir. Hastanın hastaneye ya da hekime gitmeden önce kendi kendine internet üzerinden semptom/tanılara yönelik bağımsız

araştırma yapmasının amacı, hekime gitme ihtiyacının olup olmadığını tespit etmek için olduğu ifade edilebilir (18). Diğer taraftan Eryiğit Günler (25) araştırmasında internet kullanımına bağlı olarak sağlıklı yada hasta bireylerin hastalıklar hakkında daha fazla bilgiye ulaşmalarının, "hekimin tıbbi bilgiye ulaşmadaki tek otorite olma"sı görüşünün azalmasına yol açtığını öne sürmektedir (6).

Araştırmanın bir diğer sonucu olarak cerrahi hastaların sağlık ile ilgili araştırma yaparken ağırlıklı olarak arama motorunu kullanmayı tercih ettikleri bulundu. Çetin ve Özhanlı (15)'in yaptığı araştırmada sağlıklı veya hasta bireylerin sağlık ile ilgili araştırma yapmak için öncelikli olarak arama motorları kullandıkları belirlenmiştir. Sağlık ile ilgili araştırmalarda kullanılan web sitelerine bakıldığında arama motorlarının ön sırada olduğu anlaşılmıştır (19). Arama motorları üzerinden sağlık ile ilgili bilgi arayan hastaların, doğruluğu ve güvenilirliği sorgulanabilen, bilgi karmaşası ile karşı karşıya kaldığı ifade edilmektedir (18). Ancak, hastaların interneti kullanarak doğru bilgiye erişimi ve bu bilgiyi doğru kullanımı ile sağlık okuryazarlığını geliştirmesi de mümkün olabilmektedir. İnternet aracılığıyla aynı hastalığa sahip kişilerle iletişim kuran hasta oranı bu araştırmada çok düşük düzeydeydi. Diğer insanlarla iletişim kurmayı kolaylaştırması, özellikle özel bir tanı veya hastalığa sahip olan hastalar çevrim içi destek gruplarına katılarak bilgi alabilirler ve deneyimlerini paylaşabilirler, bu hastalar arasında bilginin paylaşımı, karar verme sürecine katılım fırsatını da sunar. Bu çevrim içi gruplar aracılığıyla kurulan iletişim, bilgiyi paylaşmayı ve dayanışmayı sağlayarak hastaların birbirlerini güçlendirmelerine yardım edebilir (26).

Cerrahi hastalarının e-sağlık okuryazarlığına ilişkin durumları

Sağlık ile ilgili internet kullanımının yüksek oranda olması e- sağlık okuryazarlığı üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu düşündürmektedir. Ancak bu araştırmada, hastaların internet kullanımının kendi kendine yeterli bulanların oranı istenen düzeyde olmadığı ve büyük çoğunluğunun bir tıbbi bilgi ve sağlık okuryazarlığı gibi sağlık ile ilgili araştırmalarda destek

aldıkları belirlendi. Bu bulgu, internet kullanımının kendi kendine yönetim becerileri, tıbbi bilgi ve sağlık okuryazarlığı gibi sağlık ile ilgili sonuçlar üzerindeki olumlu ve doğrudan etkisi olduğunu bildiren araştırma sonucundan farklı olduğu görüldü (27). Ayrıca elektif cerrahi planlanan hastaların tıbbi terimleri anlamadıkları belirlenmiş olup sağlık okuryazarlıklarının yetersiz olduğu ifade edilebilir. Koster ve ark. 'nın (8) 225 elektif cerrahi hastasının katılımıyla gerçekleştirdikleri çalışmada ameliyat için başvuran hastaların üçte birinden fazlasının sağlık okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu bulunmuştur. Roy ve ark. 'nın (28) el cerrahisi geçiren hastalar ile yaptığı çalışmada hastaların %44'nün sınırlı düzeyde sağlık okuryazarlığı olduğu bildirilmiştir. Hastaların sağlık ile ilgili konularda interneti aktif olarak kullandıklarında, doğal olarak sağlık konusu hakkında daha fazla şey öğrendikleri ve sağlık okuryazarlık düzeylerinin artması beklenmektedir. Oysa bu araştırmanın bulguları, internet kullanarak sağlık bilgisi edinme ile sağlık okuryazarlık düzeyi arasında olumlu yönde ilişki olmadığını gösterdi. Bu ters ilişki, insanların aşırı sağlık bilgisi aldıklarında veya sağlık içeriğini anlamada güçlüklerle karşılaştıklarında, bilgi işlemeyi sona erdirebileceklerini veya azaltabileceklerini ve dolayısıyla sağlık bilgisinden daha az öğrenip sağlık okuryazarlığını azaltabileceklerini göstermektedir (9).

Cerrahi hastaların yarısından fazlası sağlık ile ilgili karar alırken internetten edindikleri bilginin güvenilir olduğunu ve kararlarını etkilediği belirlendi. Başka bir çalışmada, sağlık ile ilgili konuları internetten araştıran hastalar, okudukları bilgilerin kendi sağlık sorunlarını anlamalarına yardımcı olduğunu ve edindikleri bilgilerin hekimleriyle etkileşimde kendilerine olan güvenlerini arttırdığını ifade etmişlerdir (26). Ancak, sağlığa ilişkin internet bilgilerinin kanıt dayalı bilgilere dayanmadığı ve hastalar tarafından web sayfalarında sağlık ile ilgili bilgilerinin doğruluğundan şüphe duyulmamasının önemli bir sorun olarak karşımıza çıkabileceği belirtilmiştir (15). Sağlık hizmeti veren kurumlar ve sağlık çalışanları, hastalarının sağlık

okuryazarlığını göz önünde bulundurmalı ve eğitimlerine uygun iletişim stratejileri ve müdahaleleri sağlamaları önemlidir. Uygulamada, sağlık çalışanları hastalarına internetten edindikleri sağlık bilgilerini sorabilir ve güvenilir internet siteleri ile ilgili bilgi verebilir. Cerrah ve cerrahi hemşireleri, hastaların sağlıkları ile ilgili doğru bilgilerini artırmak için kurumlarının internet sayfasında ve/veya cep telefonları aracılığıyla hasta ve hasta yakınlarına çevirim içi bilgi sağlayabilirler. Sağlık okuryazarlığı artırılarak müdahalede bulunmak, cerrahi hastaların sağlık sonuçlarının iyileştirilmesine yardımcı olabilir.

Cerrahi hastalarının ameliyatları ile ilgili internet kullanım durumları

Bu çalışmada, hastaların çoğunluğunun geçirecekleri cerrahi girişim ile ilgili video izledikleri ve ameliyatları ile ilgili internet araştırması yaptıkları saptanmıştır. Hastaların yarısından fazlasının internetten edindikleri bilgileri hekim ile aralarında tartışma yaşamamak için bu bilgileri onlarla paylaşmadıkları belirlenmiştir. Araştırmanın bulguları, internet kullanımının bir yönü ile hasta ve hekim arasındaki ilişkiyi zayıflatacak bir etmen olarak düşünen bir hasta kitlesinin var olduğunu da göstermiştir. Diğer bir ifade ile hasta ile hekim arasında bir gerilime ve çatışmaya yol açmamak için cerrahi hastası hastalığı hakkında düşündüğü ve hissettiklerini hekim ile paylaşmaması ve çoğu zaman hekimin onayladığı tedaviyi almayı bekleyeceğini düşündürmektedir. Bu durumun cerrahi hastalarının e-sağlık okuryazarlık düzeylerinin düşük olması ile ilişkilendirilebilir. İnternetten elde edilen bilgilerin sağlık çalışanları ile paylaşılması sağlıklı ilgili karar verme sürecini daha verimli hale getirebilir (23). Ancak, hastalar sağlık durumları ile ilgili konuları öğrenme istekleri yüksek olmasına karşın onların tedaviye karar verme sürecine daha çekimser katılım göstermektedir (26). Yapılan benzer bir çalışmada, sağlık okuryazarlığı düşük olan hastalar genellikle hekim ile pasif iletişim tarzını benimsemekte, karar alma sürecine katılmamakta ve hekimleri ile etkileşimlerinin tedavileri için yararlı olmadığını belirtmişlerdir (29). Kadınlarla

yapılan bir araştırmada, kadınların hekim ve hasta arasındaki sınırı aşıyor görünmeleri konusundaki endişeleri ve işlerinin yoğun olduğunu düşündükleri hekimler üzerinde gereksiz bir baskı oluşturmak istememeleri işleyiş kararlarını hekime bırakmayı daha uygun bulmuş oldukları söylenebilir. Hastaların çekimser kalmalarının diğer bir nedeni de, bilginin paylaşılması hekimin tıp bilgisine 'meydan okumak' olarak görmeleri ve hekimin olumsuz tepki göstereceğinden çekinmeleri olabilir (26).

Cerrahi hastaların yaş ve cinsiyet değişkenleri ile internet kullanma ve e-sağlık okuryazarlık durumlarının karşılaştırılması

Bu araştırmada, yaş ve cinsiyet olmak üzere sınırlı demografik faktörler ile internet kullanımı ve e-sağlık okuryazarlık arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre e-sağlık okuryazarlığı başlığı altında verilen sağlık ile ilgili interneti kullanabilme, interneti kendi kendilerine kullanma yeterlilikleri, faydalı bulmaları ve bilgilere güvenme ifadeleri ile yaş grupları arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir. Yapılan benzer araştırmalar, gençlerin e-sağlık okuryazarlık ile önemli ölçüde ilgili olduğunu, daha yaşlı yetişkinlerin sağlık bilgisi almak için interneti yaygın kullanmadıkları sonucunu ortaya koymuştur ve araştırmamızın bulguları ile uyumlu olduğu görülmüştür (8,23,31).

Bu araştırmada kadın ve erkek cerrahi hastalar arasında internet kullanımı hakkında yardım alma ve Türkçe kaynaklarına ulaşma dışında e-sağlık okuryazarlık düzeyleri arasında fark olmadığı saptanmıştır. Çetin ve Özilhan'ın nedeniyle bilgiyi hekimle

paylaşmada isteksiz kaldıkları tespit edilmiştir (26,30).

Stresli ve karmaşık olan ameliyat süreciyle ilgili duygusal baskılar, endişeler nedeniyle hastalar pasif rolü üstlenmeyi ve sürecin

(15) araştırmasında kadın ve erkek hastaların sağlık ile ilgili internet tarama yapma oranları benzer olarak bulunmuştur. Başka bir araştırmada, sosyo-demografik özelliklerin sağlık okuryazarlığı ve sağlık bilgileri için internete erişim ve internet kullanımı ile ilişkili olduğunu göstermektedir (32). Örneğin, 65 yaş ve üstü bireyler, erkekler, ve düşük gelirli kişiler ile

eğitim düzeyi düşük kişilerin sağlık okuryazarlığı, daha düşük olma olasılığı daha yüksektir (10).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmadan elde edilen bulgular hastaların en önemli bilgi kaynaklarından birinin internet kullanımı olduğunu ve hastaların önemli bir bölümünün sınırlı e-sağlık okuryazarlığına sahip olduğunu gösterdi. Hastaların internet kullanım sıklığının bilinmesi hastaları bilgilendirmek için doğru, güvenilir internet kaynakları ve sağlık hizmetlerine entegre edilecek uygulamalar özellikle hastaların sağlık okuryazarlık düzeylerine dikkat edilerek geliştirilebilir. Bu araştırma sadece bir üniversite hastanesinin cerrahi kliniklerinde yatan hastaları kapsamaktadır. Farklı hastaneleri ve farklı şehirleri de kapsayan daha kapsamlı bir araştırmaya ile bu veriler daha ileri düzeye taşınabilir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arası çıkar çatışması yoktur.

Teşekkür

Araştırmaya katılan cerrahi hastalarımıza teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

1. Birinci Ş ve Ülgü MM. Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2020;160. Erişim:<https://www.saglik.gov.tr/TR,84930/saglik-istatistikleri-yilliklari.html> Erişim Tarihi: 15.06.2022
2. Günler EO. Bilgi toplumunda internetin önemi ve sağlık üzerindeki etkileri. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi. 2015; 17(29):33-40, 2015.
3. Martins MP, Abreu-Rodrigues M, Souza JR. The use of the internet by the patient after bariatric surgery: contributions and obstacles for the follow-up of multidisciplinary monitoring. ABCD. Arquivos Brasileiros de Cirurgia Digestiva. 2015;28(Supl.1):46-51. <https://doi:10.1590/S0102-6720201500S100014>.
4. TÜİK, Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2021: 37437. Erişim: [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi) Erişim tarihi: 10.05.2022
5. Khan D, Fjerbæk A, Andreasen JJ, Thorup CB, Dinesen B. Cardiac surgery patients' e-health literacy and their use of a digital

- Portal. Health Education Journal. 2018;77(4): 482-494. <https://doi:10.1177/0017896918756435>.
6. Özen, H. Gender difference in ehealth literacy: empirical evidence from Turkey. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*. 2021; 11(4):1058-1068.
  7. Clarke MA, Moore JL, Steege LM, Koopman RJ, Belden JL, Canfield SM, et al. Health information needs, sources, and barriers of primary care patients to achieve patient-centered care: A literature review. *Health Informatics Journal*. 2016; 22(4):992-1016. <https://doi:10.1177/1460458215602939>.
  8. Koster ES, Schmidt A, Philbert D, Van de Garde EMW, Bouvy ML. Health literacy of patients admitted for elective surgery. *Int. J. Public Health*. 2017; 25:181-186. <https://doi:10.1007/s10389-016-0774-z>
  9. Jiang S, Beaudoin CE. Health literacy and the internet: An exploratory study on the 2013 HINTS survey. *Computers in Human Behavior*. 2016;58: 240-248. <https://doi:10.1016/j.chb.2016.01.007>
  10. Kim H, Xie B. Health literacy and internet- and mobile app-based health services: a systematic review of the literature. *ASIS*. 2015: 6-10.
  11. Bozkurt H, Demirci H. Health literacy among older persons in Turkey. *Aging Male*. 2019; 22(4): 272-7.
  12. Yalcinoz Baysal H, Yildiz M. Determining of health literacy level in elderly: an example of eastern Turkey. *Mid Blac Sea Journal of Health Sci*. 2021; 7(1):7- 14.
  13. Shiferaw KB, Mehart EA. Internet use and e-health literacy among health-care professionals in a resource limited setting: a cross-sectional survey. *AMEP*. 2019;563-570. <https://doi:10.2147/AMEP.S205414>.
  14. Chang EM, BakerJS, Dos Santos Marques CI, Liwo AN, Chung KS, Richman SJ, et al. Health literacy in surgery. *HLRP: Health Literacy Research and Practice*. 2020; 4(1):e45-e65.
  15. Çetin İ, Özhanlı Y. Cerrahi hastalarının sağlık bilgisine ulaşmada internet kullanım özellikleri [The characteristics of internet usage of surgical patients accessing health information]. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2018; 4(2): 44-49.
  16. ÇetinF, Yılmaz E. Cerrahi Kliniğinde Yatan Hastaların Sağlık Okuryazarlığı Düzeylerinin Sağlık Algısı ve Ameliyat Korkusuna Etkisi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 2022; 7(1): 61-67.
  17. Ajuwon GA. Internet accessibility and use of online health information resources by doctors in training healthcare institutions in Nigeria. *Library Philosophy and Practice (e-journal)*. 2015. 1258 Şubat 11, 2021 tarihinde <http://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/1258> adresinden erişilmiştir.
  18. Zülfikar H. Hastaların internet kullanımı ve elektronik ortamdaki sağlık bilgilerine erişim davranışları. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*. 2016; 22(1):46-52.
  19. Görkemli, N. A study on internet usage in health communication. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*. 2017; 7 (1): 122-139.
  20. Yavuz ME, Aksoy B, Başboğa K, Ay K, Gürsoy A. Cerrahi hastalarının sağlık bilgilerine erişim için interneti kullanım durumları. *Türkiye Klinikleri J. Nurs. Sci*. 2019; 11(1):17-24.
  21. Burrus MT, Werner BC, Starman JS, Kurkis GM, Pierre JM, Diduch DR and et al. Patient perceptions and current trends in internet use by orthopedic outpatients. *HSS J*. 2017;13(3):271-275. <https://doi:10.1007/s11420-017-9568-2>
  22. Criss S, Woo Baidal JA, Goldman RE, Perkins M, Cunningham C, Taveraz EM. The role of health information sources in decision-making among hispanic mothers during their children's first 1000 days of life. *Maternal and Child Health Journal*. 2015;19(11): 2536-2543. <https://doi:10.1007/s10995-015-1774-2>.
  23. Battineni G, Baldoni S, Chintalapudi N, Sagaro GG, Pallotta G, Nittari G, et al. Factors affecting the quality and reliability of online health information. *Digital Health*. 2020;6:1-11. <https://doi:10.1177/2055207620948996>.
  24. Pazarcı Ö, Gölge UH, Çamurcu Y, Saygılı H, Kılınç S, Keskinbıçkı M ve ark. Internet use by orthopedic and traumatology patients in Turkey. *Cumhuriyet Medical*

- Journal. 2015; 37(4): 269-275.
25. Eryiğit Günler O. Bilgi toplumunda internetin önemi ve sağlık üzerindeki etkileri. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 2015; 17(29): 33-40.
  26. Tekin A, Kaya E, Demirel M, Yazıcı SÖ. Güçlendirme Bağlamında İnternetin Hasta-Hekim İlişkilerine Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Dergisi*. 2009;6(1):23-36.
  27. Gutierrez N, Kindratt TB, Pagels P, Foster B, Gimpel NE. Health literacy, health information seeking behaviors and internet use among patients attending a private and public clinic in the same geographic area. *Journal of Community Health*. 2014; 39: 83-89.
<https://doi:10.1007/s10900-013-9742-5>
  28. Roy M, Okrainec K, Novak CB, von Schroeder HP, Urbach DR, McCabe 417–427 SJ. Universal measures of support are needed: a cross-sectional study of health literacy in patients with Dupuytren’s disease. *Plast Reconstr Surg*. 2019;143:350e–358e. <https://doi:10.1097/PRS.0000000000005209>
  29. Ölmez EH, Barkan OB. Sağlık okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ve hasta hekim ilişkisinin değerlendirilmesi [Determining the level of health literacy and evaluating doctor-patient relationships]. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*. 2015; 4(8):121-128.
  30. Henwood F, Wyatt S, Hart A, Smith J. Ignorance is Bliss Sometimes: Constraints on the Emergence of the ‘Informed Patient’ in the Changing Landscapes of Health Information. *Sociology of Health & Illness*. 2003;25(6):589-607.
  31. Duong TV, Sorensen K, Pelikan JM, Van den Broucke S, Lin I, Lin Y, et al. Health-related behaviors moderate the association between age and self-reported health literacy among Taiwanese women. *Women Health*. 018;58(6):632-646.
<https://doi:10.1080/03630242.2017.1333074>.
  32. Xiao N, Sharman R, Rao HR, Upadhyaya S. Factors influencing online health information search: An empirical analysis of a national cancer-related survey. *Decision Support Systems*. 2014;57,